

Jarosław W. Przybytniowski

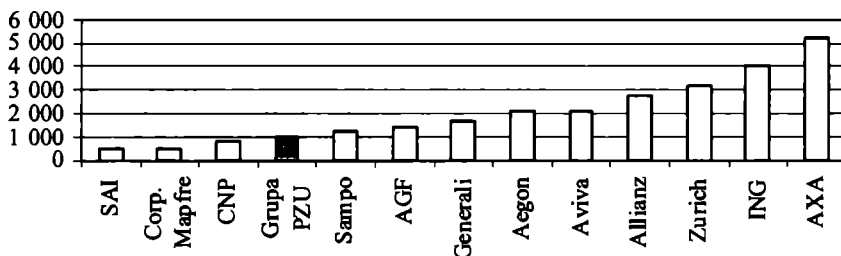
Akademia Świętokrzyska w Kielcach

UBEZPIECZENIA W POLSCE PO AKCESJI DO UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wstęp

Celem artykułu jest analiza polskiego rynku ubezpieczeń po akcesji do Unii Europejskiej (UE). Postrzeganie i prezentacja rynku przez pryzmat Grupy PZU ukazuje faktyczne uwarunkowania i kierunki zmian, stanowi też punkt odniesienia do uwarunkowań rynkowych w UE.

Analiza rynku przez pryzmat Grupy PZU jest szczególnie interesująca ze względu na dominującą pozycję rynkową ubezpieczyciela, wysoką znajomość wśród klientów, duże zasoby kapitałowe oraz obecność na rynkach międzynarodowych¹. Wynik netto uzyskiwany przez Grupę PZU pozwala na umieszczenie jej wśród największych grup ubezpieczeniowych w Europie (rys. 1).

Rys. 1 Wynik netto największych grup ubezpieczeniowych w Europie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z grup finansowych.

¹ Grupa PZU od stycznia 2002 r. jest posiadaczem PZU Lietuva – na rynku litewskim. Ma na Litwie trzy spółki świadczące usługi z zakresu ubezpieczeń życiowych i majątkowych. Połączone spółki zapewniają PZU 17% udziału w litewskim rynku ubezpieczeń majątkowych i ok. 4% w rynku ubezpieczeń na życie. 3 listopada 2004 r. oficjalnie wprowadzono na rynek litewski nową markę – PZU Lietuva – oraz od lutego 2005 r. – PZU Ukraine. W posiadaniu Grupy PZU jest 100% akcji dwóch spółek ubezpieczeniowych działających na ukraińskim rynku: spółki majątkowej OJSC Skide-West (obecnie OJSC IC PZU Ukraine) oraz spółki życiowej OJSC Skide-West Life (obecnie OJSC IC PZU Ukraine Life).

2. Podmiotowa i przedmiotowa struktura rynku ubezpieczeniowego

Rynek usług finansowych można zdefiniować jako ogół stosunków wymiennych między jego uczestnikami. Występują na nim dwie strony:

1. Strona podmiotowa – po stronie podaży znajdują się osoby fizyczne i prawne, które chcą pomnożyć swój kapitał, a po stronie popytu umiejscowione są instytucje, za pomocą których potrzeby te są realizowane.

2. Strona przedmiotowa – po stronie popytu znajdują się potrzeby związane z kapitałem (pomnożenie, pożyczanie), a po stronie podaży – produkty (dobra i usługi) zaspokajające dane potrzeby.

Rynek jako kategoria ekonomiczna

W ekonomicznym ujęciu za rynek uważa się ogół stosunków wymiennych między sprzedającymi, oferującymi do sprzedaży towary i usługi po określonej cenie i reprezentującymi podaż, a kupującymi, zgłaszającymi zapotrzebowanie [1, s. 9; 6, s. 46-52; 2, s. 82; 3].

W ujęciu makroekonomicznym na rynek należy spojrzeć jak na zespół zależności pomiędzy uczestnikami, w których:

1) podmiotami po stronie popytu są: osoby fizyczne, prawne, inne (np. stowarzyszenia, organizacje), które cedują ryzyko związane z ochroną swoich dóbr materialnych i niematerialnych na wyspecjalizowane instytucje, zwane ubezpieczycielami (podmiot strony podażowej), za odpowiednią do przekazanego ryzyka składkę ubezpieczeniową,

2) przedmiotami po stronie popytu są potrzeby związane z minimalizacją różnego rodzaju ryzyka, na które jesteśmy narażeni, a związanych z życiem zawodowym i codziennym, mających pokrycie w gromadzonym funduszu ubezpieczeniowym przez zakłady ubezpieczeń, po stronie podażowej są zaś produkty zaspokajające owe potrzeby.

W ujęciu mikroekonomicznym na rynek usług ubezpieczeniowych należy spojrzeć jak na całokształt relacji pomiędzy stroną podażową (zakładami ubezpieczeń) a potencjalnymi klientami towarzystw ubezpieczeniowych.

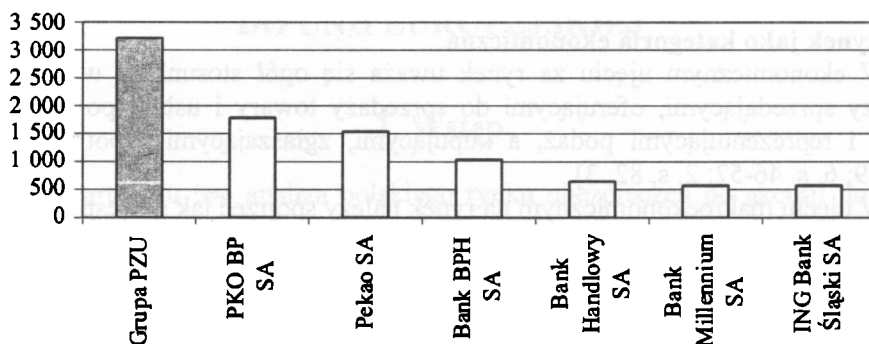
W literaturze przedmiotu w ujęciu mikroekonomicznym można wyróżnić pięć poziomów rynku: potencjalny – to grupa nabywców, która jest zainteresowana ofertą rynkową i ma pokrycie w dochodach, dostępny – nabywcy zainteresowani daną ofertą mają pokrycie w dochodach i dostęp do danej oferty, kwalifikowany – nabywcy zainteresowani odpowiednią ofertą, posiadający odpowiedni dochód, dostęp oraz kwalifikacje stosowne do danej oferty, docelowy – to kwalifikowana grupa osób zainteresowanych dostępnością do oferty i na której przedsiębiorstwo może i chce zaistnieć, spenetrowany – klienci, którzy skorzystali z oferty danej firmy [1, s. 9].

Duży wpływ na obecny kształt funkcjonowania polskiego rynku pod względem prawno-organizacyjnym miały procesy dostosowawcze i przyjmowanie przez Polskę zobowiązań w związku z przystąpieniem np. do [5, s. 16]: Światowej Organizacji Handlu (WTO) – dostosowanie do zasad uczciwej konkurencji, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) – dostosowanie do zasad liberaliza-

cji i niedyskryminacji oraz Unii Europejskiej (UE) – dostosowanie do dyrektyw i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

3. Grupa PZU

Grupa PZU jest jedną z największych instytucji finansowych w Polsce. Poza działalnością ubezpieczeniową Grupa PZU prowadzi także działalność w zakresie zarządzania funduszem emerytalnym, funduszami inwestycyjnymi i programami oszczędnościowymi. Zysk netto uzyskiwany przez grupę plasuje ją wśród największych grup finansowych w Polsce (rys. 2).

Rys. 2. Zysk netto największych grup finansowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z grup finansowych.

Struktura Grupy PZU

Na koniec roku 2005, w skład Grupy PZU – (Grupa Kapitałowa Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń SA) wchodziły 24 podmioty.

Podmioty grupy oferują usługi w zakresie ubezpieczeń: majątkowych, na życie i NNW, funduszy inwestycyjnych, otwartego funduszu emerytalnego.

Struktura kapitałowa Grupy PZU

Najważniejszymi udziałowcami Grupy PZU są skarb państwa i Eureko BV. Na koniec roku 2006 skarb państwa był właścicielem ponad 55% udziałów, Eureko BV – ponad 32%, a inne podmioty posiadały ponad 12% udziałów (tab. 1).

Tabela 1. Akcjonariat Grupy PZU, stan z 31 grudnia 2006 r.

Wyszczególnienie	Liczba akcji	Udziały (w %)
Skarb państwa	47 569 360	55,0875
Eureko BV	27 732 278	32,1153
Inni	11 050 662	12,7972
Ogółem	86 352 300	100

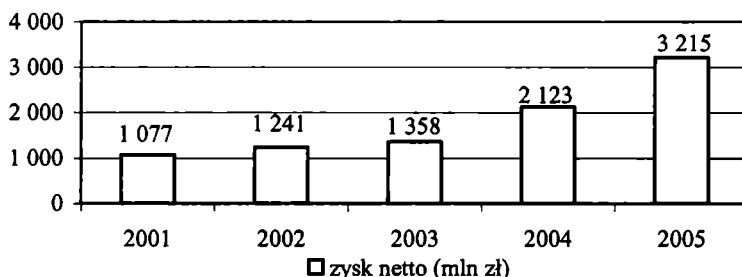
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Grupy PZU.

Wśród ubezpieczycieli na rynku polskim występuje wysoki wskaźnik zaangażowania kapitału zagranicznego w działalność ubezpieczeniową. Spowodował on, że w odniesieniu do poszczególnych towarzystw ubezpieczeniowych nie można już mówić, że są one polskie, ale że są towarzystwami działającymi w Polsce. W dziale I 25 ubezpieczycieli posiadało większościowy kapitał zagraniczny, a w przypadku siedmiu był to kapitał polski. Wśród zakładów działu II większościowy kapitał zagraniczny miały 22 zakłady, 14 zakładów dysponowało kapitałem polskim, a na rynku działalność prowadził jeden główny oddział zagraniczny².

Pomimo że ubezpieczyciele z kapitałem krajowym stanowią mniejszość wśród zakładów działu zarówno I, jak i II nadal generują wyższą składkę przypisaną brutto. Dzieje się tak głównie za przyczyną PZU SA i PZU na Życie SA. Udział zakładów ubezpieczeń z krajowym kapitałem w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto obniża się systematycznie od roku 2001 (w latach 2001-2005 uległ obniżeniu o 7%), jednak jest wyższy niż zakładów z kapitałem zagranicznym.

Zysk netto Grupy PZU

Zysk netto³ Grupy PZU przejawia tendencje wzrostowe (rys. 3) w porównaniu z rokiem poprzednim i wyniósł na koniec roku 2005 3215 mln zł, jednakże ze względu na zmianę w roku 2005 zasad rachunkowości porównanie analizy zysku w dłuższym przedziale czasu jest trudne.

Lata 2001-2003 – dane nie w pełni porównywalne ze względu na zmianę ustawy o rachunkowości w 2005 r.

Rys. 3. Skonsolidowany zysk netto Grupy PZU

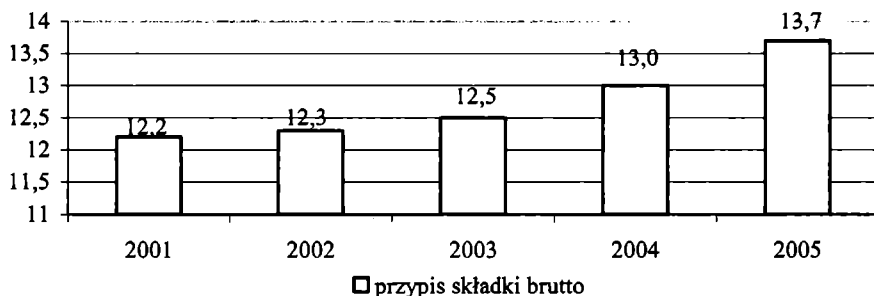
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Grupy PZU.

Składka przypisana brutto Grupy PZU

Tendencje wzrostowe zauważane są także w obrębie składki przypisanej brutto, jaka jest generowana przez całą grupę (rys. 4).

² Opracowanie na podstawie danych statystycznych PIU i KNF.

³ Zysk netto grupy PZU w I kwartale 2007 r. spadł w porównaniu z analogicznym okresem roku 2006 o 16,3% do 1,15 mld zł – poinformowało PZU w komunikacie z 22 maja 2007 r.

Lata 2001-2003 – dane nie w pełni porównywalne ze względu na zmianę ustawy o rachunkowości w 2005 r.

Rys. 4. Składka przypisana brutto Grupy PZU (mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Grupy PZU.

Składka przypisana brutto PZU SA pochodziła głównie z ubezpieczeń komunikacyjnych OC i AC. Przypis z tych grup ubezpieczeń wyniósł ponad 70% udziału w składce przypisanej brutto. W każdej z wymienionych grup odrębnie był wyższy niż z pozostałych ubezpieczeń majątkowych. Odzwierciedla to tendencje występujące w ubezpieczeniach majątkowych w Polsce. Ubezpieczyciele działu II pozyskują składkę w przeważającej części z ubezpieczeń komunikacyjnych. W obrębie tych grup ubezpieczeń rozgrywa się najbardziej zaawansowana batalia o klienta.

Składka przypisana brutto w PZU na Życie SA pochodzi w większości z ubezpieczeń grupowych (89% pozyskanej składki). Z ubezpieczeń indywidualnych PZU na Życie SA pozyskuje jedynie ok. 11% składki przypisanej brutto.

Procentowy udział w rynku

Procentowy udział w rynku PZU SA i PZU na Życie SA sukcesywnie maleje. Jednakże pomimo dekoncentracji rynku, PZU SA nadal ma 24,7% udział w rynku, a PZU na Życie SA – 19,6%. Obie firmy zajmują w swoich działach pozycję lidera (tab. 2).

Tabela 2. Koncentracja rynku ubezpieczeń (w %)

Koncentracja rynku ubezpieczeń	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
PZU SA	38,5	34,4	34,2	33,6	31,9	29,2	27,1	24,7
PZU Życie SA	22,0	21,1	21,1	21,1	21,1	20,7	19,8	19,6
Commercial Union Życie SA	6,2	7,5	7,8	7,8	7,6	7,0	6,4	6,1
Warta SA	8,6	8,3	7,0	7,6	7,7	6,8	6,3	5,8
Amplifico Life SA	3,2	3,8	4,0	4,3	4,4	4,2	3,8	3,9
Ergo Hestia SA	2,5	2,9	2,8	3,3	3,6	3,8	3,5	3,4
ING Nationale-Nederlanden SA	2,3	3,3	4,0	4,2	4,0	3,7	3,3	3,3
AEGON SA*	x	x	x	x	x	x	2,3	3,2
Allianz Polska SA	x	x	x	x	x	x	3,2	3,2
Pozostałe	16,7	18,7	19,0	18,1	19,6	24,6	24,3	26,8

* Firma działa w Polsce od 1999 r., a pod nazwą AEGON TU na Życie SA – od 7 grudnia 2005 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, KNUiFE.

19 września 2006 r., tj. z dniem wejścia w życie przepisów Ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (DzU nr 157, poz. 1119) rozpoczęła działalność Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), tym samym przestała funkcjonować KNUiFE.

PZU na Życie SA zmniejsza swój udział w rynku. Jeszcze w roku 1998 ubezpieczyciel koncentrował w swoim ręku niemal 64% rynku. Na koniec roku 2005 było to już niespełna 40% (tab. 3).

Tabela 3. Koncentracja rynku ubezpieczeń działu I (w %)

Koncentracja rynku ubezpieczeń działu I	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
PZU Życie SA.	63,6	56,4	52,2	50,9	45,9	43,0	42,9	39,7
Commercial Union Życie SA	17,9	20,1	19,4	18,8	17,7	13,8	13,6	12,4
Amplifico Life SA	9,3	10,0	10,1	10,4	10,4	8,1	8,0	8,6
ING Nationale-Nederlanden SA	6,7	8,9	10,1	10,3	9,3	7,1	7,0	6,6
Pozostałe	2,5	4,6	8,2	9,6	16,7	28,0	28,5	32,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, KNUiFE.

PZU SA traci udział w rynku, ale nie w tak dynamiczny sposób, jak spółka działająca w dziale I. W roku 1998 udział największego polskiego ubezpieczyciela w rynku wynosił niemal 60%, a na koniec 2005 r. było to prawie 49% (tab. 4).

Tabela 4. Koncentracja rynku ubezpieczeń działu II (w %)

Koncentracja rynku ubezpieczeń działu II	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
PZU SA	48,8	50,3	53,1	55,8	57,3	57,1	55,1	58,9
Warta SA	11,4	11,6	12,8	13,5	13,0	11,7	13,2	13,2
Ergo Hestia SA	6,7	6,4	6,9	6,3	5,5	4,6	4,6	3,8
Allianz Polska SA	5,9	5,1	5,1	3,7	3,8	3,7	x	x
HDI Samopomoc SA	3,6	3,6	2,8	2,7	2,4	2,1	x	x
Cigna STU SA	2,4	1,8	x	x	x	x	x	x
UNIQA SA	2,3	2,3	2,4	x	x	x	x	x
Compensa SA	2,1	2,2	x	x	x	x	3,1	1,9
PTU SA	2,0	1,8	x	x	x	3,4	2,7	1,9
Pozostałe	14,8	14,9	16,9	18,0	18,0	17,4	21,3	20,3

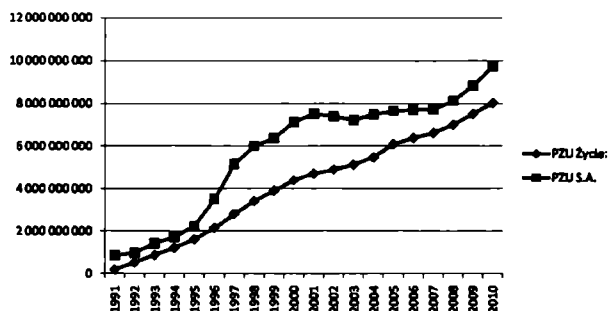
* Od 1 października 2003 r. spółka działa pod nazwą Polskie Towarzystwo Ubezpieczeń SA. Wcześniej – TUK SA.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, KNUiFE.

Przyszłość Grupy PZU

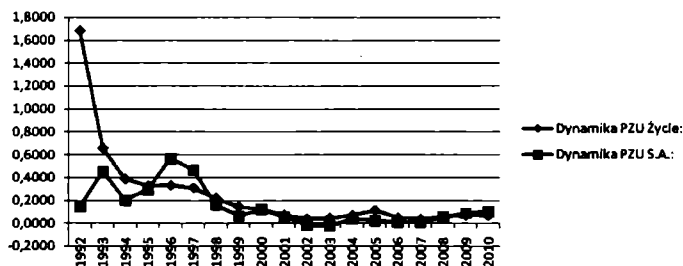
Analiza wysokości i dynamiki składki przypisanej brutto zarówno w kwotach nominalnych, jak i w kwotach według wartości złotówki w roku 2006, dwóch największych podmiotów grupy pozwala przypuszczać, że będzie ona rozwijała się w sposób stabilny, bez gwałtownych zawirowań. Nadal szybszy wzrost notuje PZU na Życie SA (rys. 5). Przypis składki ubezpieczyciela sukcesywnie wzrasta, zbliżając się do pozio-

mu ubezpieczyciela działu II. Dynamika i prognoza dynamiki składki przypisanej brutto w kwotach nominalnych i w kwotach według wartości złotówki w roku 2006 dla PZU SA, pomimo tendencji rosnących, nie przebiega w sposób intensywny. Można wręcz stwierdzić, że tendencja wzrostowa przebiega w sposób umiarkowany.

Rys. 5. Wysokość składki przypisanej brutto dla PZU Życie (dział I) oraz PZU SA (dział II) w kwotach nominalnych oraz jej prognozy do roku 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Grupy PZU oraz danych KNUiFE.

Rys. 6. Dynamika składki przypisanej brutto dla PZU Życie (dział I) i PZU SA (dział II), w kwotach nominalnych oraz jej prognozy do roku 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Grupy PZU oraz danych KNUiFE.

Na polskim rynku ubezpieczeniowym bardzo wyraźnie rysują się tendencje wzrostowe w dziale I. Wiąże się to ze wzrostem zamożności społeczeństwa i ze zwiększonym zapotrzebowaniem na ubezpieczenia w związku ze zmianą systemu emerytalno-rentowego. Zjawiska występujące w tym obszarze w Grupie PZU odzwierciedlają trendy na polskim rynku.

4. Podsumowanie

Celem artykułu była analiza polskiego rynku ubezpieczeniowego po akcesji do Unii Europejskiej przez pryzmat Grupy PZU. Taka analiza rynku jest szczególnie interesująca w dobie liberalizacji i konsolidacji ze względu na dominującą pozycję rynkową ubezpieczyciela. Grupa PZU jest jedną z największych instytucji finansowych w

Polsce. Zajmuje się działalnością ubezpieczeniową w zakresie zarządzania funduszem emerytalnym, funduszami inwestycyjnymi i programami oszczędnościowymi.

Na koniec 2005 r. Grupę Kapitałową Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń SA tworzyły 24 podmioty, które świadczyły usługi w dziedzinie ubezpieczeń: majątkowych, na życie i NNW oraz funduszy inwestycyjnych i otwartego funduszu emerytalnego.

Polski rynek ubezpieczeniowy cechuje wysoki wskaźnik zaangażowania kapitału zagranicznego w działalność ubezpieczeniową.

Pomimo, że zakłady ubezpieczeniowe z kapitałem krajowym stanowią mniejszość w dziale zarówno I, jak i II nadal generują wyższą składkę przypisaną brutto. Dzieje się tak głównie za przyczyną PZU SA i PZU na Życie SA.

Procentowy udział w rynku PZU SA i PZU na Życie SA sukcesywnie maleje, jednakże pomimo dekoncentracji rynku, PZU SA i PZU na Życie SA nadal zajmują w swoich działach pozycję lidera.

Analiza wysokości i dynamiki składki przypisanej brutto dwóch największych podmiotów grupy pozwala przypuszczać, że będzie się ona rozwijała w sposób stabilny, bez gwałtownych zawirowań. Sytuacja grupy odzwierciedla tendencję rynku – większą dynamikę działu I.

Literatura

- [1] *Analiza rynku. Systemy i mechanizmy*, red. S. Mynarski, AE, Kraków 1993.
- [2] Begg D., Fischer St., Dornbusch R., *Ekonomia*, t. I, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1995.
- [3] Czubała A., Jonas A., Smoleń T., Wiktor J.W., *Marketing usług*, Oficyna Ekonomiczna Wolter Kliwer Polska, Kraków 2006
- [4] Kruczałak K., *Dostosowanie polskiego prawa ubezpieczeniowego do prawa europejskiego (Prawa wspólnotowego)*, [w:] *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej. Część 4*, red. T. Sangowski, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2002.
- [5] Ortyński K., *Rozwój ubezpieczeń w Polsce w świetle akcesji do Unii Europejskiej*, [w:] *Procesy integracyjne w Europie w ubezpieczeniach w Polsce*, red. K. Ortyński, Politechnika Radomska, Radom 2003.
- [6] *Rynek usług ubezpieczeniowych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.
- [7] Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, DzU nr 124, poz. 1151, z późn. zm.
- [8] Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, DzU nr 157, poz. 1119.

INSURANCES IN POLAND AFTER ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Summary

The aim of the article was an analysis of the Polish insurance market after accession to the European Union by prism of the PZU Group.

This analysis is especially interesting in time of liberalization and consolidation with regard to predominant insurers' market position. The PZU Group is one of the largest financial institutions in Poland. It deals with insurance activity, in range of management of life annuity fund, investments fund and economizing programmes. Until the end of 2005 the PZU Group created 24 subjects testifying services in range of insurances: insurance of property, Life and accident insurances and Investing Funds and Life Annuity Open Fund. Polish insurance market marks high coefficient of commitment foreign capital in insurance business.

Nevertheless, those insurance companies with national capital make up minority in section I and II, they has been still generating the higher gross written premium. It happens mainly for cause of PZU SA PZU for life SA.

The percentage share in market of PZU SA and PZU for life SA is successive diminishing. However, in spite of market deconcentration, PZU SA and PZU for life SA, still occupies the leaders' position in their sections.

The analysis of height and dynamics of gross written premium of two largest subjects of Group, permit to suppose that it will be developing in stable way, without any violent swirls.